

IOAN MIRCEA PAȘCU

NOTE ZILNICE

Volumul I: Consilier prezidențial (1990–1992)

Postfață de Dan-Mircea Popescu

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

—2024—

Roman] pentru alcătuirea Guvernului și a Președinției. Lucru cu Dan [Mircea Popescu] și Lică [Vasile Secăreș] pe computer, la Parlament, la discursul de preluare a mandatului. Convorbiri între Guvern și reprezentanții Pieței [Universității]; agresivitatea celor din urmă.

12 iunie 1990, [Palatul] Victoria

Mic-dejun cu George Galloway [parlamentar britanic] la Triumf.

Primirea senatorului australian [Robert] Hill.

„Aghesmuirea” Președinției; Lică [Vasile Secăreș] – șeful Departamentului de Analiză Politică (rang de ministru); Dan [Mircea Popescu], Ion [Ioan Talpeș] și cu mine – consilieri prezidențiali (interne, externe, armată), cu rang de secretari de stat.

Structura:

P [?] – Mariana [Mucuța]

— Virgil [?]/ Măriuca [?]

<i>Consilieri</i>	<i>Experți</i>
1. Tendințe: [Cornel] Codiță	1. ...
2. Probleme politico-militare: [Simion] Boncu	2. [Iacob] Prada
3. Organizații internaționale: Radu Titircă	3. ... (Mitică [Dumitru] Ghica)
4. Relații externe: Adrian Constantinescu	4. Gabi [Gabriela] Tudor
5. Emigrație: [Ion] Bulei	5. Doru Costea
6. Relații cu MAE... (Dinu Marian)	6. ...

13 iunie 1990, [Palatul] Victoria

Simpla lecturare a celor ce vor urma și compararea cu rândurile de mai sus vor arăta, cred, distanța parcursă într-o zi: de la „pace”, la „război”. A fost, cred, cea mai puternică stare de „criză” în care a fost pusă conducerea țării după obținerea puterii.

Până la prânz, activitatea s-a desfășurat relativ normal: rutina zilnică își spunea cuvântul. Știam despre operațiunea de evacuare a Pieței Universității încă de dimineață, de la... Radio BBC!? Oricât ar părea de ciudat, L[ică], D[an] și cu mine am fost ținuți deoparte. A fost bine? A fost rău? Nu-mi dau seama. Poate că am fi putut schimba momentul (prea erau multe coincidențe: purtătorii de cuvânt ai Pieței, [Petre Mihai] Băcanu, [Doina] Cornea erau plecați, simptomatic, din țară, [Victor] Stănculescu era la Berlin ș.a.) sau am fi pledat pentru o organizare mai bună a perioadei de după operațiunea inițială (mai multe scenarii etc.). În orice caz, și de data aceasta, am fost nevoiți să acționăm din miezul unor evenimente la a căror declanșare nu am contribuit cu nimic. Ele ne-au surprins pur și simplu... în timpul serviciului!

Merită reținut totuși un amănunt. Cu câteva zile înainte, Aggie Kuperman, de la Ambasada SUA, a insistat foarte mult să dăm asigurări că vom participa la o cină dată în onoarea „rezidentului” USIA [United States Information Agency] pentru zonă, aflat și el „întâmplător” (!?) la București. Invitații: L[ică], A[drian] N[ăstase](?), eu și L[iviu] M[ureșan](?). Ipoteze: știindu-se ce se pregătea, se urmărea:

- a. „salvarea” noastră;
- b. „sechestrarea” noastră;
- c. „absența” noastră de la locul unde ar fi trebuit să fim, respectiv la locul deciziilor (cel mai probabil).

În jurul prânzului, am mers cu L[ică] și D[an] la masă. Ne și pregăteam ca, după, să mergem și noi acasă, să urmărim în liniște meciurile [Campionatul Mondial de Fotbal din Italia, la care participa și România]. Odată întorși, am primit vestea că mulțimea, gonind poliția, reușise să reocupe Piața. Am realizat imediat că vom avea de furcă. L[ică] a intrat la I[on] I[liescu]. I-am zis să îi spună să constituim un fel de „stat major” pentru

criză. Pentru că nu mai ieșea, am intrat și eu (ulterior, l-am chemat și pe D[an]). Înăuntru plutea o stare de criză: știri negative, din ce în ce mai alarmante, ne parvneau pe diferite canale, din ce în ce mai des. Petre [Roman] era deabusolat, I[on] I[liescu] era agitat și părea dezorientat. Căuta să se agațe de orice informație sau sfat pozitiv. A venit și V[irgil Măgureanu](?). El părea să fie complet depășit de evenimente. Se poate spune că eram cu toții *groggy*, ca în box. Am realizat că era nevoie de o conducere militară coordonată a răspunsului nostru la evenimente. Ca atare, am propus acest lucru, care nu s-a receptat, probabil din cauza stării de șoc a conducerii. Abia târziu, peste vreo cinci ore, I[on] I[liescu], care își revenise, a dat ordinul constituirii comandamentului operațional (maiorul [Dumitru] Iliescu [ulterior, șeful Serviciului Protecție și Pază], un alt tip care vorbea bine spaniola, român [cel mai probabil, Dumitru Kuki Borislavski, cumnatul lui Petre Roman], și încă altcineva). Între timp, tabloul devenea, pe măsură ce se clarifica, tot mai sumbru. Agresivitatea forțelor atacatoare sporea exponențial, coordonarea acțiunii lor făcea tot mai evidentă lipsa răspunsului nostru [al doilea comunicat, redactat de mine]. Rețin:

— raportul femeii locotenent-colonel scăpată din M[inisterul] de I[nterne], care ne implora să facem ceva pentru cei asediați înăuntru;

— [Emil] Cico Dumitrescu, cu hainele răvășite, scăpat și el de la moarte de trei tineri (doi soldați și un civil), care ne-a relatat că încearcă de trei zile să ne comunice că se pregătea ceva, dar nu găsisse înțelegere, indicându-l din cap pe P[etre Roman](?);

— tot Cico ne-a relatat intervenția trădătoare a lui [Mihai] Lupoi, care, coordonând asaltul M[inisterului] de I[nterne], a trimis forțele venite în ajutor la chemarea noastră (I[on] I[liescu] – Vasile Ionel [șeful Marelui Stat Major]) înapoi la cazarmă;

— convorbirile lui V[irgil Măgureanu] cu Mihai [Stan] [adjunctul său la SRI], aflat în clădirea M[inisterului de] I[nterne] asediată – [sediul Poliției Române] și starea din ce în ce mai gravă care ni se comunica de acolo;

— apariția intempestivă a lui Răzvan Theodorescu [directorul TVR], care (pe la 6–7) îl implora pe I[on] I[liescu] să se adreseze țării la TV. Am refuzat categoric ridicarea nejustificată a mizei (mai ales în țară), printr-o asemenea acțiune (fusesse și una din greșelile fundamentale ale „Piticului” [Nicolae Ceaușescu]).

Am considerat comunicatul deja transmis, care mobiliza oamenii în fața Palatului Victoria, suficient, cu toate că, din aceleași rațiuni, nu-mi plăcea fraza din final cu apelul propriu-zis (dar nu am mai putut face nimic, căci [Adrian] Sârbu tocmai ieșea să îl transmită, când intram eu). I-am spus, deci, lui R[ăzvan] T[eodorescu] să dea doar comunicatul emis, să nu conturbe, pe cât posibil, programul inițial și să fie pregătit dacă va fi nevoie de apariția lui I[on] I[liescu]. A plecat și cu asigurarea că îi vor fi trimise forțe pentru apărarea TVR.

Pe plan militar, plan care căpătase preponderență, odată cu confirmarea știrii că atacatorii se înarmaseră cu arme de foc și cu muniție luate de la Prefectura Poliției, am militat pentru evitarea recurgerii la soluții extreme. Deși au existat unele „recomandări” în acest sens, am refuzat luarea lor în considerație, deoarece, omenește, nu ne-am fi deosebit cu nimic de Ceaușescu, care ura poporul ăsta, iar, tehnic, ne-am fi limitat la maximum opțiunile. Ca atare, am recomandat recurgerea la gaze lacrimogene ca maxim, și numai pentru a-i despresura pe cei asediați la Poliție, M[inisterul de] I[nterne] și SRI. (Armata și-a însușit ordinul, dar, după vreo două ore, ne-a comunicat că nu știau cum să le... utilizeze, fiindcă proveneau din dotarea fostei Securități.)

Venirea unui mare număr de oameni: [Dan] Marțian, [Paul] Jerbas, [Florin] Bădinici, [Bogdan] Teodoriu, N.S. Stănescu, Adrian [Năstase](?), cei de la Front ș.a. (mi-a făcut impresia că veniseră ca să fie mai siguri că, lângă I[on] I[liescu], pot scăpa mai ușor, la o adică!?). Oricum, încurcau, nu numai fizic, dar și la luarea deciziilor, așa că, după un timp, accesul la I[on] I[liescu] a fost serios restricționat.

Comunicațiile se făceau telefonic. Soseau știri – și pozitive, și negative – care erau comunicate mai departe. Cel mai mult comunica I[on] I[liescu] și P[etre Roman]. Maiorul Iliescu utiliza comunicațiile lui, iar V[irgil Măgureanu] era tot timpul „călare” pe telefoanele libere.

La un moment dat, a venit știrea că două coloane se îndreaptă spre noi (Palatul Victoria) și spre TVR. S-au luat măsuri pentru aducerea de forțe militare (poliție, armată, TAB-uri). Au venit și vreo 500 de oameni (pe care [Adrian?] Sârbu i-a retras în spatele soldaților). Într-adevăr, coloana lor a sosit, a trecut scandând prin față, apoi s-au stârnit mici încăierări, s-au oprit și s-au cantonat pe carosabil, în fața soldaților, strigând lozinci contra guvernului și a lui I[on] I[liescu]. Așa s-a stat până târziu, cu mențiunea că poliția făcea incursiuni, capturând câte un agitator din mulțime, pe care îl trăgea în rândurile noastre. Aici, însă, trebuiau protejați, pe cât posibil, de furia sprijinitorilor noștri, până la intrarea în clădire [Palatul Victoria]. Așa a fost arestat și Liviu Petrina [unul din întemeietorii PNT-CD], a cărui mașină (ce avea în ea ceva compromițător [ulterior, am aflat că era vorba de cocktailuri Molotov]) a fost distrusă de lume (când i s-a comunicat, ar fi spus: „păcat, era «bunul poporului»”). Se pare că el coordona asaltul asupra televiziunii (iar Nica Leon acționa împreună cu [Mihai] Lupoi la M[inisterul de] I[nterne]). În total, ar fi fost

arestați așa cam 50 de oameni (la TVR, încă vreo 30, iar la M[inisterul de] I[nterne] vreo 20).

S-a făcut apel la cetățeni să vină, dar mai multe cauze i-au împiedicat să dea curs solicitării:

— frica de agresori (poliția era inexistentă, iar armata inactivă);

— comoditatea (era meci la TV);

— sabotajul liderilor sindicalii;

— întoarcerea din drum (episodul Șoseaua Olteniței [Armata ar fi oprit intrarea în București a unor mașini cu simpatizanți]).

Împiedicarea tentativei de mutare a lui I[on] I[liescu] într-o unitate militară. (La un moment dat, Petre Roman îi propune domnului Ion Iliescu să se retragă într-o unitate militară, unde ar fi fost mai bine „protejat”. Domnul Iliescu mi-a cerut discret părerea, iar eu i-am sugerat să îi propună lui Petre Roman să îl însoțească, lucru pe care l-a și făcut. Rezultatul a fost că Petre s-a codit, spunând că cineva trebuia să rămână să conducă operațiunile de răspuns la ce se întâmplă afară... Cu aceasta, propunerea lui Petre Roman a fost abandonată, el nemaiinsistând...)

Minerii nu au fost chemați nici de I[on] I[liescu], nici de P[etre Roman]. Știu doar că cineva (omul în costum negru) a venit și a comunicat că minerii pleaseră spre București. Informația a fost pur și simplu reținută, fără comentarii. Oricum, nu pe ei se conta în clipele acelea fierbinți, știut fiind că le trebuiau șapte-opt ore să ajungă, ci pe forțele umane și de ordine ce puteau fi adunate din împrejurimi. Pe ele se conta, iar acestea nu au răspuns decât în mică măsură. Rămăseserăm, practic, singuri, cu ceea ce aveam în jur. Maiorul Iliescu a organizat interiorul clădirii [Palatul Victoria] pentru apărare. În plus, lumea din față începuse să plece acasă. Așa am stat, practic,

până pe la patru dimineața (timp în care am „furat” o ațipeală pe scaunele din sala ședințelor de guvern), când au început să se vadă luminițele de la căștile minerilor, venind în fugă din spre Gara [de Nord] spre Piața Victoriei. Era un adevărat spectacol, impresionant. Au fost întâmpinați cu urale în Piață. Am întrebat dacă aveau idee ce să se facă cu ei, acum odată sosiți. Dan Iosif mi-a spus că fuseseră organizate echipe de conducere a lor. Cum au ajuns, șefii lor au fost convocați sus, în sala de ședințe a guvernului (unde dormisem). Erau tineri, murdari, îmbrăcați în hainele de lucru, așa cum ieșiseră din șut. Le-a fost teamă să nu murdărească fotoliile... Ne-au spus că apucaseră să vadă distrugerile provocate televiziunii. Ne-au mai spus că toată suflarea Văii [Jiului] i-a condus la gară, aliniindu-se pe marginea drumului, rugându-i să salveze Guvernul. Primiseră telefoane în acest sens din alte 15 județe: ce fac minerii? De ce nu sar în ajutorul Guvernului?

I[on] I[liescu] a trebuit să intre la ei, deoarece au spus că nu discută cu nimeni altcineva (au solicitat un om de legătură). Inițial, li s-a spus să meargă în două coloane, una pe Bulevard [Magheru], spre Piața Universității, pe care să o ocupe, pentru a fi curățată și redată circulației, alta pe Calea Victoriei, spre clădirea M[inisterului de] I[nterne]. Dan Marțian a spus că MI era în ordine și s-a mutat totul pe Piața Universității. În total, au venit vreo trei valuri de mineri. I[on] I[liescu] și [Miron] C[ozma] (liderul lor) le-au vorbit din balcon înainte de plecare. Știrile primite imediat au fost că, pe drum, au ras toate afișele Opoziției rămase din campania electorală. Apoi am aflat că sediile celor două partide [PNL și PNȚ-CD] ar fi fost devastate. Apoi, că Marian Munteanu (cu o portavoce și un dosar cu cereri de aderare la SRI) a fost prins și bătut de moarte. Dan Iosif a relatat cum îl lăsaseră minerii [inconștient,

pe marginea fântâniei de la Arhitectură]. Au început apoi să ne sosească, pe de o parte, lucrurile găsite la țărăniști și liberali, pe de alta parte, „prinși” (bătuți și de mineri, și de trecători). Curând, am realizat că minerii acționau practic de capul lor, că aveau ei socotelile lor și că nu-i puteai controla. Era însă prea târziu. Și, oricum, erau singurii care săriseră în ajutorul nostru la nevoie. (I-am explicat asta lui Lazăr [Vlăsceanu].)

Joi, 14 iunie 1990

Joi, dimineața, pe la 8–9, am plecat cu L[ică] și D[an] prin oraș. Am văzut TVR distrusă și înconjurată de Armată. În Piața Universității ne-am oprit, am stat de vorbă cu oamenii, am și intervenit în vreo patru cazuri, oprind bătaia celor prinși (care erau agresivi și ei). Ne-a șocat agresivitatea celor de pe margine, care erau, uneori, mai cruzi decât minerii înșiși...

Am trecut apoi pe la Poliție și M[inisterul de] I[nterne]. Am vizitat-o pe Ina (?), orbită de ură și distrusă psihic de situația familială.

Acasă am făcut un duș, m-am schimbat și am venit din nou la Palatul Victoria. Aici avuseseră loc discuțiile cu Poliția și cu Armata (cu o seară înainte, s-a putut conta doar pe [Gheorghe] Carp, comandantul Diviziei 1 [Mecanizate], cu care s-a discutat personal). Am dat un interviu prin telefon BBC-ului. Înainte de plecare, am vorbit cu I[on] I[liescu] pentru protejarea lui [Ion] Rațiu. Am avut convorbiri (două-trei) cu Mara Chirițescu (aflată la Intercontinental), căreia i-am rezolvat problema înfierii și pe care am asigurat-o că făceam tot posibilul să-i restricționăm pe mineri. În acest sens, am propus (iar Petre Roman a acceptat) strângerea lor la Palatul Expoziției din Piața Scânteii [azi, Piața Presei Libere] și la Sala Polivalentă, pentru a vedea meciul nostru cu Camerunul. I-am comunicat acest lucru și Marei [Chirițescu].

Vineri, 15 iunie 1990

Accentul a căzut pe trimiterea minerilor acasă și pe reacția internațională, care, negând rebeliunea, se concentrează exclusiv pe acțiunea minerilor, acuzând Guvernul de cruzime. Aggie [Kuperman] mi-a spus să mă disociez public de acțiunea Guvernului, amintindu-mi soarta viitoare a copiilor mei. Mi-a mai spus că trebuia pur și simplu să demisionăm, nu să reacționăm la rebeliune, așa cum am făcut-o.

Conferința de presă a ținut-o P[etre Roman], noi reușind să îl oprim pe I[on] I[liescu], care era într-un *mood* bătăios și putea complica și mai mult lucrurile...

Sâmbătă, 16 iunie 1990

Am discutat, apoi am redactat un memo pentru I[on] I[liescu] cu ce ar trebui făcut pentru atenuarea consecințelor acțiunii minerilor (pe plan intern și extern). I[on] I[liescu] a vorbit la telefon cu Radu Câmpeanu și personal cu Ion Rațiu (o oră și jumătate). Am încercat să îl descurajăm pe I[on] I[liescu] să asculte de [Sergiu] Celac și să-l numească pe [Mihai] Chițac ambasador în Turcia.

Aprecieri generală

1. Acțiunea de „curățire” a Pieței Universității i-a surprins pe demonstranți. Cred că le-a luat-o înainte. Scenariul lor a fost astfel întârziat, dar eliberarea capilor, după ce au fost arestați, le-a permis punerea lui în aplicare mai târziu.

2. Cred că tot asta ne aștepta și dacă reacționam în forță la 22 aprilie 1990, când a început acțiunea [din Piața Universității]. Tergiversarea, deși a salvat campania electorală și victoria în alegeri, le-a permis o pregătire mai bună (materială și psihologică, internă și externă).

3. Scenariul lor a fost pus la punct cu acord și sprijin din afară. Dovada: reacția internațională. Atacul MI era destinat să provoace reacția Guvernului (sau căderea lui), deoarece era de așteptat ca nici publicul, nici Armata să nu intervină pentru a-l stopa. Și așa s-au și întâmplat lucrurile. Minerii au încurcat însă acest plan, deoarece au venit, totuși, în ajutor și, deși au intervenit în forță, au evitat vărsarea de sânge, inevitabilă altfel în cazul utilizării forței armate.

4. Este de așteptat ca asemenea situații să se mai repete, deoarece, orice am face, actuala conducere și Frontul nu sunt dezirabile pentru Occident, iar Estul are, și așa, problemele lui.

5. Va trebui să ne organizăm intern (în plan politic, un cabinet de „război” – *war cabinet*, și militar – *riot police*) și extern (informații), căci altfel nu vom putea rezista, intervenția scontată a minerilor va fi contraindicată.

Duminică, 17 iunie 1990

Interviu cu Celest Bolen, de la *New York Times*, la Hotel Continental. Cele trei „deformări”:

— absența indiciilor pentru caracterizarea revoltei ca fiind „legionară”; [În primul comunicat privind evenimentele, când s-a făcut propunerea de a caracteriza mișcarea din 13 iunie drept legionară, am insistat și am obținut utilizarea în schimb a sintagmei „de tip legionar”.]

— calmarea situației înainte de venirea minerilor;

— incapacitatea conducerii, inclusiv a lui I[on] I[lieșcu], de a se rupe de „politica maselor”, prin formația sa.

Luni, 18 iunie 1990

Interviu la BBC prin telefon (International Service și intern).

Marti, 19 iunie 1990

Interviu cu Judy Dempsey și Jonathan Rendall (*Financial Times* și *Washington Post*).

Materialul despre legăturile cu opoziția externă, pregătirea discursului.

Am senzația că cineva ne-a împins într-o groapă adâncă, din care nu putem ieși, fără ajutorul unei frânghii. Cine să ne-o arunce, cei care ne-au dat brânci în groapă? Alții, care nu au frânghie? Scrisoarea lui Mugur [Isărescu] dată lui P[etre Roman].

Modificarea jurământului comunicată lui [Radu] Câmpeanu de B[ujor Sion](?) prin telefon.

Miercuri, 20 iunie 1990

Instalarea oficială a Președintelui. Dimineața mergem pe la I[on] I[liescu] acasă, cu ultimele mesaje.

Ceremonia este sobră, scurtă, de aceea, distinsă. Are loc la Ateneul Român. Paza este, în sfârșit, impresionantă. Imnul, Teodor Vasiliu (șeful Curții Supreme), [Alexandru] Bârlădeanu. I[on] I[liescu]. După jurământ, discursul, încheierea ceremoniei și plecarea.

La ieșire mă abordează M[ihai] S[tan](?) [adjunctul lui Măgureanu la SRI], foarte amabil, care mă invită la un whisky.

Plec, trecând pe la Front, ca să vorbesc cu Draga [Corneanu], care vrea la Președinție și ea.

Ajuns la Victoria, băieții nu-s. Intru puțin la I[on] I[liescu] și P[etre Roman]. Sunt, în sfârșit, destinși și bine-dispuși. Tocmai închinaseră o cupa de șampanie cu băieții din gardă.

Primesc semnal de la „băieții” noștri. Erau la Intercontinental (Sala Madrigal). Eugen [Dijmărescu], Dan [Mircea Popescu], Lică [Vasile Secăreș], [Vladimir] Pasti, Dorel [Șandor], [Adrian] Severin, Adrian [Năstase], [Adrian] Sârbu,

Liviu [Mureșan]. Plec cu M[ihai] S[tan], care îmi sugerează „să țin aproape”... *No answer!*

Joi, 21 iunie 1990

O discuție foarte bună, în sfârșit, pe organizarea Președinției (schemă și lege). Vom fi: șef al Departamentului de Analiză Politică – Lică [Vasile Secăreș], cu rang de ministru, iar noi, consilieri prezidențiali, cu rang de prim-adjuncți ai ministrului.

Reușim să „omorâm” ideea complet greșită a „casetei nededitate comentate în direct la TVR de I[on] I[liescu] și P[etre Roman]”, autori [Adrian] Sârbu și Răzvan Theodorescu. Nu avem nevoie acum de așa ceva. Ar crea mai multe dificultăți, decât ne-ar aduce avantaje. La fel gândește și P[etre Roman].

Vineri, 22 iunie 1990

În timp ce domnul I[liescu] participa la activitățile protocolare la șase luni după Revoluție, eu, Lică [Vasile Secăreș] și Dan [Mircea Popescu] am fost la Cotroceni. După trei ore, am rămas la ideea inițială, privind birourile noastre.

Am venit la prânz la [Palatul] Victoria și, când voiam să plecăm acasă, a venit domnul I[liescu], care ne-a spus că, la Cimitirul Eroilor, a fost impresionat până la lacrimi. Am reușit, cu Lică, să-l limităm pe [Emilian] Manciur doar la postul de șef de Protocol. Apoi, Lică a plecat și a venit Dan, cu care am intrat la domnul I[liescu], pe seară, pentru a discuta amplasarea la Cotroceni.

Sâmbătă, 23 iunie 1990

P[etre Roman?] a avut un interviu cu RFI, cu *El Sol* și cu Christopher Walker (aici am tradus). A venit ferm decis să îl schimbe pe [Victor Atanasie] S[tănculescu], motivând